Lov&Data

Nr. 97
Mars 2009

Nr. 1/2009

Denne utgaven av *Lov&Data* tar særlig for seg personvern. Vi minner også om **Forum Rettsinformatikk-konferansen** som i år dreier seg om personvern og informasjonssamfunnet. Den finner sted i Sandefjord sør for Oslo 7.-8. mai 2009.
Se for øvrig s. 3.

Av innholdet:

Personnummer og folkeregisteret i dataalderen

av Hans Ekkehard Plesser

Sommeren 2008 sendte Skattedirektoratet CD-er inneholdende alle nordmenns personnumre til en rekke mediebedrifter. Hendelsen føyer seg inn i en rekke liknende hendelser hjemme og i utlandet. Bl.a. kom store mengder med trygdedata på avveie i Storbritannia, og konfidensielle kredittkortdata havnet hos en tysk avis. Konklusjonen er like triviell som skremmende: informasjon vil komme på avveie før eller senere. Dette bør det tas høyde for ved at systemer som forvalter sensitive personopplysninger utformes slik at skadevirkningene ved lekkasje av data begrenses mest mulig.

Utstrakt bruk av personnummeret til identifikasjon og autentifisering forenkler mange prosesser, men åpner samtidig for utstrakt misbruk. Dagens personnummer er tuftet på 1960-tallets tekniske og sosiale forhold. Kontakt med myndigheter eller banker skjedde ved personlig oppmøte, gjerne i stabile kundeforhold slik at identitetstyveri var vanskelig. I dag foregår mesteparten av kontakten elektronisk, den sosiale identitetskontrollen bortfaller, og det er enklere å stjele identiteter. Bruk av personnummeret er utvidet meget: ikke bare arbeidsgiver og forsikringsselskap må ha personnummeret, men også Posten, elektrobutikken (NRK-lisens) og veldedige organisasjoner (innrapportering av gaver til skattemyndighetene). Dessuten spres data som er kommet på avveie raskt via internett.

Finansdepartementet og Fornyings- og administrasjonsdepartetmentet nedsatte i 2006 en *Arbeidsgruppe for utveksling av grunndata på personinformasjonsområdet* ledet av avd. direktør Håkon Olderbakk fra Brønnøysundregistrene (Olderbakk-gruppen). Gruppen framla i juni 2007 et lite kjent forslag til modernisering av folkeregisteret:[1] Mer data skal lagres (mobilnummer, epostadresse, sekundæradresser), opplysninger skal være fritt tilgjengelige, personkoder skal erstatte fødselsnummer og offentlige institusjoner skal plikte å hente personopplysninger fra Det sentrale folkeregisteret (DSF).

Dessverre omtaler utvalgets rapport hverken personvern eller nasjonal trygghet i særlig grad. Skyldes dette at hverken representanter for personvern (Datatilsynet), trygghet (Nasjonal sikkerhetsmyndighet, Direktorater for samfunns-

sikkerhet og beredskap) eller relevante forskere (IT-sikkerhet og -sosiologi) var med i arbeidsgruppen? Det er på høy tid å ta opp utfordringene som ligger i et folkeregister for dataalderen.

Folk flest setter pris på privatlivets fred og vil være lite glade for at mye av den informasjonen DSF har skal gjøres tilgjengelig for alle. Riktignok foreslår Olderbakk-gruppen at den enkelte skal kunne reservere seg mot utlevering av sine data. Men hvis bedrifter og organisasjoner flest benytter DSF for å forvalte kundeadresser, vil man lett kunne oppleve problemer ved f.eks. e-handel hvis man benytter seg av reservasjonsretten. Reservasjon blir da en teoretisk rettighet.

Olderbakk-gruppen påpeker gjentatte ganger at dagens fødselsnummer og fremtidens personkode bare skal benyttes som identifikator, ikke til autentifisering (bevis på identitet). Av dette avleder gruppen at personkoden skal være offentlig kjent, akkurat som navnet. Dette passer dårlig med realiteten, der personnummeret brukes til autentifisering i mange sammenheng. Ethvert forslag til et modernisert folkeregister må klargjøre hvordan misbruk av personkode til autentifisering skal hindres i praksis.

Det er forøvrig oppsiktsvekkende at NAV, som har bidratt mye til utvalgets rapport, benytter bare personnummer, postkode og navn til autentifisering til tjenesten *Min fastlege* på internett.[2] Et søk i skattelistene, litt datavett og tålmodighet er alt man trenger for å bytte fastlegen til Ola Nordmann—noe som i verste fall kan sette liv i fare! Klingsheim og Hole har nylig vist i detalj hvor lett det er å få tak i andres personnummer.[3]

Jeg vil fremme fem forslag på et folkeregister tilpasset dataalderen:

1. Personnummer erstattes med personkode. For å minimere endringene, kunne personkodene bestå av fødselsdatoen fulgt av fem bokstaver; koblingen mellom tallserier og fødselsår og kjønn sløyfes. Dette gir tre fordeler: (i) numre som hittil har kommet på avveie, blir verdiløse; (ii) gjetting av personnummer utifra fødselsdato og kjønn blir vanskeligere; og (iii) systemet vil ikke gå tomt for numre i 2039. Personkoden som hovednøkkel benyttes bare ved endringer i folkeregisteret.

2. Engangskoder erstatter personnummer i dagliglivet. Svakheten ved dagens system er at ett og samme personnummeret brukes til alt fra byggesøknad til innrapportering av gaver. Får noen tak i personnummeret til Kari, kan vedkommende bestille kredittkort og ta opp lån i hennes navn. Dette unngås med engangskoder. Teknisk sett kunne dette løses med anonymous convertible credentials og liknende teknikker.[4] Søker man kredittkort, oppgir man en ubrukt engangskode til kortselskapet. Selskapet benytter koden for å sjekke identiteten mot folkeregisteret. Koden blir da låst til kortet eller kundeforholdet. Selv om koden senere skulle komme på avveie, vil den ikke kunne misbrukes. I pass og liknende identitetsdokumenter føres koder som redningstjenesten kan benytte til identifisering, men som ikke kan brukes til andre formål.

3. Folkeregisteret blir uavhengig etat. I dag har Skatteetaten ansvar for folkeregisteret, samt avgjørelser om hvem som skal få utlevert personnumre. Siden Skatteetaten har stor nytte av innrapportering ved hjelp av personnummer, er etaten ikke uhildet ved avgjørelser om utlevering av data. Et uavhengig folkeregister vil sikre tettere skott rundt personopplysninger.

4. Flyttemelding ved personlig oppmøte. Folkeregisteret er landets sentrale database som banker, forsikringsselskaper m.fl. benytter seg av. Denne databasen bør være kvalitetssikret på best mulig måte. Identitetstyveri gjennom manipulerte flyttemeldinger vil bli vanskeligere ved krav om personlig oppmøte. Dette vil være så godt som den eneste anledningen der den enkelte må møte opp personlig. Nesten alt annet kan i dag gjøres per internett, post eller telefon.

5. Trygg utsending av identitetsdokumenter. I dag sendes viktige id-dokumenter som vanlig brevpost: pass så vel som skatteoppgjøret med bevis på personnummer og PIN-kodene til MinSide. Dette gjør tyveri av dokumentene enkelt. For å sikre at dokumentene kommer den riktige i hende, bør de sendes som rekommandert post eller hentes personlig.

En tanke til slutt: Olderbakk-gruppens rapport nevner at «opplysninger ble ... fjernet [fra folkeregistre under krigen] for å forhindre utskriving til arbeidstjeneste mv.» Hvor sterkt ville Hjemmefronten stille med dagens registervelde?

Referanser

1. Arbeidsgruppe for utveksling av grunndata på personinformasjonsområdet. *Utveksling av grunndata på personinformasjonsområdet*. Juni 2007. Tilgjengelig på *http://www.regjeringen.no/upload/FIN/Vedlegg/sl/Rapporter/Persondatarapport%20%20-%2015%2006%202007.pdf,* sist aksessert 29. januar 2009. (Takk til Tor Sandberg for linken til Olderbakk-gruppens rapport.)
2. Nettsiden *https://tjenester.nav.no/minfastlege*, sist aksessert 29. januar 2009.
3. A. N. Klingsheim og K. J. Hole. *Personal Information Leakage: A Study of Online Systems in Norway*. Report No 370, Institutt for informatikk, Universitetet i Bergen. Februar 2008. Tilgjengelig på *http://www.nowires.org/IDtheft/*, sist aksessert 29. januar 2009.
4. David Chaum. Security without identification: Transaction systems to make big brother obsolete. *Communications of the ACM* 28:1030-1044. 1985.

Artikkelen er en utvidet versjon av en kronikk publisert i *Dagsavisen* 9.10.2008.

Hans Ekkehard Plesser
er førsteamanuensis i informatikk ved Universitetet for miljø- og biovitenskap på Ås.